

Władysław Graf

OSTRZESZÓW

**HONOROWI OBYWATELE
OKRESU MIĘDZYWOJENNEGO**

Władysław Graf

OSTRZESZÓW

**HONOROWI OBYWATELE
OKRESU MIĘDZYWOJENNEGO**

ZŹRÓDŁA I MATERIAŁY

- "Kurier Poznański" z dn.20.10.1933 r.
ze zbiorów p.Barbery Dirska
- "Polska Zbrojna" nr.202 15-17.10.1993 r.
ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Ostrzeszowie
- Protokółarz Miejskiej Rady Narodowej w Ostrzeszowie
1923-1927
ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Ostrzeszowie
- Stanisław Nawrocki "Dzieje Ostrzeszowa" 1990 r.
- Wielka Encyklopedia Powszechna PWN 1963
ze zbiorów Biblioteki Publicznej w Ostrzeszowie
- Wywiady z P.Ł. B.B.Dirska
- Fotografie i archiwalia - Władysław Graf

OKŁADKA

Władysław Graf

Wydawca : Ostrzeszowskie Centrum Kultury w Ostrzeszowie

WSTĘP

Rada Miejska i Magistrat Miasta Ostreszowa w okresie międzywojennym 1918-1939, w pierwszym dwudziestolecu w Niepodległym państwie polskim - za wybitną działalność narodową, społeczną i bezinteresowną na rzecz miasta i regionu - uhonorowała trzy osoby tytułami "Honorowi Obywatele Miasta Ostreszowa" :

Józefa Hallera generała broni

Stanisława Thiele pułkownika

Jana Birsę pracownika władz miejskich i działacza społecznego w Ostreszowie.

„ tym zeszycie pt. "Honorowi Obywatele okresu międzywojennego", pragnę przypomnieć o zasługach osób wyjątkowych w swojej pracy - działających na rzecz miasta i przybliżyć ich postaci czytelnikom, odwołując tym samym należną im pamięć i łódź.

Autor

ZAPISANO W....

Poszukując źródeł i materiałów dotyczących mianowania zasłużonych osób dla Ostrzeszowa tytułami "Honorowy Obywatel Miasta Ostrzeszowa" stwierdziłem, że w naszym mieście nie ma zapisu szczegółowego w postaci protokółarza Zarządu miasta, lub oryginału czy kopii aktu mianowania. Wśród społeczeństwa mówiono o tym w okresie międzywojennym i po drugiej wojnie światowej, że w latach 1919-1939 miasto nadało tytuły "Honorowego Obywatela Miasta Ostrzeszowa" trzem osobom :

- generałowi Józefowi Hallerowi
- punkownikowi Stanisławowi Thielowi
- aktywiście społecznemu Janowi Dirsce.

Przekaz słowny nie upoważnia jeszcze do przyjęcia jako prawdy w historii miasta Ostrzeszowa w tym temacie. Istnieje jednak ślad, który taką prawdę dokumentuje wystarczająco. Otóż w protokółarzu Rady Miejskiej z lat 1923 do 1927, znajdującym się w zbiorach Muzeum Regionalnego w Ostrzeszowie istnieje zapis :

" Posiedzenie Rady Miejskiej w dniu 5 czerwca 1925 r.. Zebraniu przewodniczy prezes Rady Miejskiej p. Malinowski.

Porządek Obrad :

1. Sprawa przyjazdu do Ostrzeszowa w dniu 7.VI.r.b. ob. honorowych p.p. Gen. Hallera i płk. Thiela z okazji poświęcenia pomnika dla poległych i wzięcie udziału w uroczystości korporecji miejskich".

W tym samym protokółarzu na następnej stronie zanotowano pod datą 7 czerwca 1925 r. :

" Na dowód pamiętnej uroczystości z okazji odsłonięcia pomnika dla powstańców poległych w obronie tutejszego powiatu w czasie powstania 1918/19 oraz ku upamiętnieniu pobytu w mieście

Ostrzeszowie honorowych obywateli
 F.F. Generała Broni Józefa Hallera
 i pułkownika Stanisława Thiele
 w Ostrzeszowie 4.7.czerwca roku 1925".

natomiast podpisy

./- Józef Haller
 /-/ Stanisław Thiel

Zamieszczone powyżej wierne zapisy z protokółarza Rady Miejskiej w Ostrzeszowie z 1925 roku dokumentują wystarczająco do potwierdzenia faktu, że w okresie międzywojennym w latach 1919-1924 tytuł "Honorowy Obywatel Miasta Ostrzeszowa" otrzymały dwie osoby : gen.broni Józef Haller i płk.Stanisław Thiel.

Mianowanie trzeciego obywatela p.Jana Birski zostało szeroko opisane w dzienniku "Kurier Poznański" z dnia 20 października 1923 roku.Artykuł ten udostępniony do wykorzystania przez wnuczkę mianowanego p.Barbarę Birściankę, jest niepodważalnym dokumentem mianowania Jana Birski - trzecim Honorowym Obywatel Miasta Ostrzeszowa.

Posiadając możliwość wglądu do w.wyszczególnionych materiałów ikonograficznych mogę z całą pewnością stwierdzić, że w okresie międzywojennego dwudziestolecia trzy osoby dostąpiły zaszczytu miana "Honorowy Obywatel Miasta Ostrzeszowa", które przedstawię w opisie w dalszej treści niniejszego

opracowania.

JÓZEF HALLER

J. H. L. L.

H A L L E R Haller de Hallenburg Józef

Urodzony 13 sierpnia 1873 roku w Jurczycach w woj.krakowskim.
Frawicowy polityk i generał.

W okresie poprzedzającym I wojnę światową działacz ruchu
niepodległościowego związany z Narodową Demokracją.

Po wybuchu I wojny światowej - komendant Legionu Wschodniego.
Od września 1914 roku był w Legionach Polskich.
Dowodził II Brygadą.

W 1918 roku wystąpił przeciw państwom centralnym.
15/16 lutego 1918 r.przebił się z częścią II Brygady przez linię
frontu i po bitwie pod Keniowem 11 maja 1918 r.przedostał się
do Rosji,a następnie udał się do Francji,gdzie w lipcu tegoż
roku wszedł do działającego w Paryżu Komitetu Narodowego Polskiego.
3 października 1918 roku został mianowany naczelnym wodzem armii
polskiej we Francji /tzw.hallerczycy/.

W kwietniu 1919 roku powrócił na czele armii do kraju.
Brał udział w walkach z Ukraińcami - był jednym z dowódców
w wojnie polsko-radzieckiej w latach 1919-1920.

W okresie międzywojennym związał się z Chrześcijańską Demokracją.
Poseł na sejm w latach 1922-1927.

Generalny inspektor artylerii pozostając na tym stanowisku do
przewrotu majowego w 1926 roku.

Jako przeciwnik Józefa Piłsudskiego został zwolniony z czynnej
służby wojskowej.

W 1939 roku był współorganizatorem Frontu Morges.

W 1937 roku po utworzeniu Stronnictwa Pracy był jednym z jego
przywódców.

Od wybuchu II wojny światowej przebywał na emigracji.

W latach 1940-1943 wchodził w skład rządu emigracyjnego.

Zmarł w Londynie 4 czerwca 1960 roku

ZWIĄZKI GEN. JÓZEFA HALLERA Z OSTRZESZOWEM

Generał Broni Józef Haller przebywał w Ostrzeszowie i jego okolicy kilkakrotnie. Dokładnie nie wiadomo ile razy i z jakich okazji. Łączyły go więzy serdecznej przyjaźni z pułkownikiem Stanisławem Thielem - dowódcą południowego odcinka frontu Powstania Wielkopolskiego. Kilkakrotnie odwiedził St. Thiele w pierwszych latach okresu międzywojennego w jego majątku ziemskim w Doruchowie.

Już wiosną 1920 roku w Ostrzeszowie przez ponad tydzień stacjonował oddział kawalerii "hallerczyków", kwaterując w stajni przy karczmie "Zajazdowej" na placu Borek własności żydówki Hanny Jakubinki, która pomieściła około 60 koni. Według relacji p. Janelta /mieszkańca tegoż zajazdu/ w mieście kwaterowały jeszcze inne grupy "hallerczyków" w różnych punktach miasta.

Podczas tego postoju w Ostrzeszowie został dokonany nabór ostrzeszowiaków, którzy ochotniczo wstąpili do "hallerczyków" i razem z oddziałem udali się na front wschodni walcząc z Ukraińcami w wojnie polsko-bolszewickiej. Po zakończeniu wojny powrócili do Ostrzeszowa i zorganizowali się w Stowarzyszeniu "Hallerczyków", którego przewodniczącym był p.....Sibera.

Generała Józefa Hallera łączyły również więzy przyjaźni z Starostą Powiatowym p. Michałem Sicińskim. Również był bardzo cennym przez miejskie korporacje, uznawanym jako wybitny dowódca w polskim wojsku i przyjaciel miasta Ostrzeszowa.

Od 1922 roku przyjął zaszczytną funkcję Przewodniczącego Honorowego Komitetu Budowy Pomnika Powstańców wielkopolskich, w skład którego jeszcze wchodził :

- Stanisław Thiel pułkownik
- Michał Siciński starosta
- Jan Dirska przemysłowiec
- Józef Wężyk ziemianin
- ks. radca Michał Perliński proboszcz

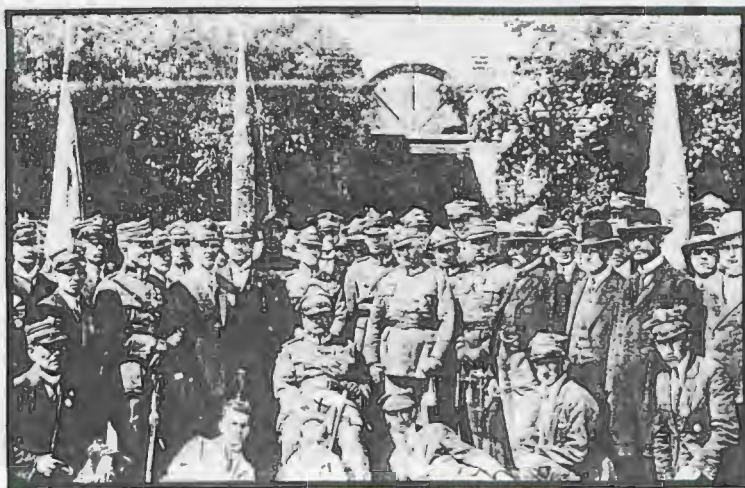
7 czerwca 1925 roku gen. bryg. Józef Haller dokonał odsłonięcia pomnika Powstańców Wielkopolskich na cmentarzu katolickim w Ostrzeszowie w asyście płk. Stanisława Thiele, władz powiatowych, korporacji miejskich oraz duchowieństwa. W tym samym dniu w godzinach popołudniowych dokonał również odsłonięcia pamiątkowej

tablicy na budynku Banku Ludowego przy ul. Krakowskiej, w którym dnia 6 stycznia 1919 roku Rada Ludowa podjęła decyzję o zbrojnej walce przeciw Niemcom.

Dzień 7 czerwca obfitował w szczególne wydarzenia z udziałem gen. J. Hallera. Na placu Borek udekorował sztandar Powstańców Wielkopolskich odznaczeniem państwowym. Stanął do wspólnej fotografii z :

- Towarzystwem Gimnastycznym Sokół
- Bractwem Kurkowym
- Członkami Związku Powstańców Wielkopolskich Oddziału Powiatowego w Ostrzeszowie.

Był gościem na uroczystej okolicznościowej akademii zorganizowanej w sali p. Hendrykowskiego przy placu Borek - jako "Honorowy Obywatel Miasta Ostrzeszowa".

7.06.1925

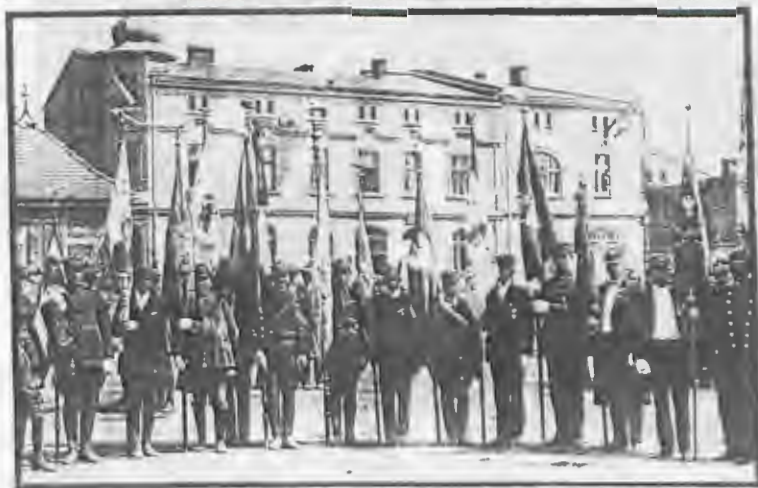
Gen. broni Józef Haller /siedzi w środku grupy/
w otoczeniu członków Związku Powstańców Wielkopolskich
Oddziału Powiatowego w Ostrzeszowie. Obok po jego lewej
stronie stoi płk. Stanisław Thiel.

7.06.1925

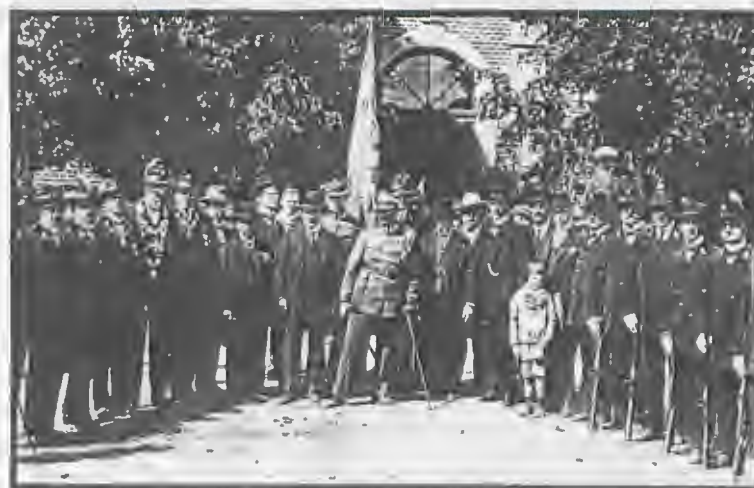
en. broni Józef Haller dokonał odsłonięcia pomnika ku czci Powstańców Wielkopolskich na cmentarzu katolickim w Cstrzeszowie /zdjęcie górne/.

W tym samym dniu dokonał odsłonięcia pamiątkowej tablicy na budynku Banku Ludowego przy ul. Krakowskiej nr. 26 w Cstrzeszowie, upamiętniającej decyzję Rady Ludowej o podjęciu działań zbrojnych przeciw pruskim gnębielcom /zdjęcie dolne/.

7.06.1925

W dniu 7.06.1925 roku w Czerwonej Górze wzięli udział w manifestacji
 i miasteczku oraz pocztów sztandarowych - Broni J. Zef
 talerz ulekczał Jan R. i. c. "sk"ch
 trzeczowski, c. iz i - wów cz nie .
 ęci górne
 loc s ande k w 4zk wsta.c o w'ch
 j pożurniowe i kopo i asy ują
 d orowanie ztan ru "lopi olne,

7.06.1925

n. troni Józef Haller w otoczeniu członków Towarzystwa Mnisztych "Sokoł" Gniazdo w Czerwym Wodzie. Asystują rodzice sztandarowe i inni (nie "około" z miejscowości nowiej wioskach). Zdjęcie górne

n. troni Józef Haller z żoną i dziećmi w otoczeniu Towarzystwa Mnisztych "Sokoł" Gniazdo w Czerwym Wodzie. Zdjęcie dolne

STANISŁAW THIEL

Thiel

STANISŁAW ŁUCJAN THIEL

generał broni "Przemysław"

O pułkowniku Stanisławie Thielu napisano już bardzo wiele, jako dowódcy rolniczego frontu powstania wielkopolskiego, wielkiego patrioty i społecznika. Napisano w publikacjach książkowych, broszurach i prasie, szczególnie z okazji obchodzonych rocznic zbrojnego czynu wielkorolów.

W zapisach historycznych dokonuje się jednak pewnych zmian tego samego tematu, bo czas weryfikuje szereg drobne a niekiedy znaczne w wyniku ciężkich dociekań i badań historyków, którzy odkrywają nowe szczegóły.

Aby wiernie opisać sylwetkę drugiego "Honorowego Obywatela Miasta Ostrzeszowa" Stanisława Thiela, uważam za słuszone posłużenie się treścią opublikowaną w 50 rocznicę śmierci bohatera ostrzeszowskiej ziemi przez dr Zbigniewa Gsta-Wieteski w obszernym artykule w gazecie "Polska Zbrojna" Nr.20 z dn.15-17.10.1993 r. zatytułowanym "Generał "Przemysław" - Stanisław Łucjan Thiel".

"Jednym z żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych mianowanych do stopnia generała brygady był inspektor Inspektoratu Ziemi Zachodnich, płk Stanisław Łucjan Thiel."

Stanisław Thiel urodził się 20 października we Wrocławiu, w rodzinie ratcy sądowego i ziemianina Kazimierza Thiela i Józefy z domu Frezerów. We Wrocławiu chodził do szkoły i w marcu 1901 roku zdał maturę. Tam również odbył jednoroczną służbę wojskową od 1 kwietnia 1901 r. do 31 marca 1902 r. w 6 pułku Artylerii Polowej. Dwukrotnie jeszcze odbywał ćwiczenia wojskowe /maj-czerwiec 1902 r i sierpień-wrzesień 1905/, przyskując kwalifikacje oficera rezerwy.

W okresie od 1 kwietnia 1902 r. do 20 września 1903 r. przebywał na praktyce rolniczej na Śląsku i Pomorzu. Od 1 października 1903 roku rozpoczął studia na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Wrocławskiego i do 31 marca 1906 r. zaliczył 5 semestrów. Następnie przeniósł się do Doruchowa w powiecie ostrzeszowskim obejmując

rodzinny majątek ziemski o powierzchni ponad 650 ha

4 sierpnia 1914 roku został zmobilizowany do niemieckiej armii. Służył w zapasowym szwadronie taborów w Poznaniu a następnie w oddziale pontonowym. 4 grudnia 1914 r. został awansowany do stopnia podporucznika. W lutym 1915 r. został dowódcą oddziału pontonowego i brał udział w walkach na froncie. Następnie służył w sztabie 119 Dywizji Piechoty na stanowisku oficera do zleceń i szefa wydziału Ib. Za udział w walkach na terenie Francji i Polski otrzymał Krzyż Żelazny I i II klasy.

W październiku 1918 r. otrzymał urlop i powrócił do Doruchowa. W dniu 6 stycznia 1919 r. kiedy to Rada Ludowa w Ostrzeszowie podjęła decyzję o podjęciu walki zbrojnej przeciw Niemcom, por. Stanisław Thiel przyłączył się do powstania i objął dowództwo południowego frontu Powstania Wielkopolskiego.

Szef sztabu Ostrowskiego Okręgu Wojskowego Powstania Wielkopolskiego ppor. Zygmunt Wieliczka napisał w swoich wspomnieniach : "Na jednogłosne życzenie Rady Ludowej objął dowództwo w Ostrzeszowskim Stanisław Thiel z Doruchowa, który pokładanych w nim nadziei nie zawiodł. Wobec ogólnie znanych i niewątpliwych zasług Thielu zbytecznym jest specjalne rozwodzenie się nad charakterystyką jego działalności. Zaznaczę krótko, że Thiel był na froncie południowym jednym z nielicznych dowódców, którzy dorośli swemu zadaniu. Współdziałanie Thielu miało nie tylko lokalne znaczenie, lecz odciążyło też znacznie wyższe dowództwo. Dowództwo frontu wiedząc, że sprawą kieruje niezawodny komendant, było zawsze pewne bezpieczeństwa odcinka ostrzeszowskiego".

9 stycznia 1919 r. tajnym rozkazem nr. 1 ppor. Władysław Wawrzyniak dowódca Okręgu Wojskowego nr. VII w Ostrowie Wielkopolskim, mianował ppor. Stanisława Thielu dowódcą powiatu ostrzeszowskiego. Pokonując wiele trudności Stanisław Thiel organizował powiatową siłę zbrojną i ubezpieczał nią odcinek południowego frontu od Krosna i Wieruszowa-Łodźemcza do Czarnego Lasu w okolicach Osola nowa.

W nocy z 14 na 15 stycznia poległ mu 160-osobowy oddział, w tym 30 ludzi z kompanii pleszewskiej wziętych 3 cekaemami, rozbił placówki niemieckie w rejonie Kobyłej Góry i Ligoty. Niemcy ponieśli duże straty w ludziach i sprzęcie.

Od 6 stycznia 1919 r. do 21 stycznia 1920 r. ostrzeszowscy powstańcy pod dowództwem Stanisława Thiela stoczyli 140 bitew, potyczek i innych starć, odnosząc zwycięstwa z znacznie przeważającymi siłami wroga.

6 lutego 1919 r. oddziały ppor. St. Thiela weszły jako III batalion w skład 12 Pułku Strzelców Wielkopolskich. Po zawieszeniu broni zawartym w Trewirze 16 lutego 1919 r. pułk otrzymał zadanie osłony linii demarkacyjnej.

Zwierzchnia władza wyzwolonej Wielkopolski - Naczelna Rada Ludowa, mianowała St. Thiela dekretemi nr. 41 i 42 z 113 kwietnia 1919 r. najpierw porucznikiem a potem kapitanem wojsk wielkopolskich.

Za jego zasługi bojowe dekretem nr. 134 z dnia 6 czerwca 1919 roku przyznała mu starszeństwo w stopniu kapitana z marca 1914 r.. Tym samym dekretem Naczelna Rada Ludowa awansowała St. Thiela na majora, ze starszeństwem 1 marca 1918 r.

W sierpniu 1919 r. mjr Stanisław Thiel został dowódcą 11 Pułku Strzelców Wielkopolskich. Od 22 października 1919 r. Pułk ten zluźnował 12 Pułk Strzelców Wielkopolskich na linii demarkacyjnej pod Kępem, od Wieruszowa do Sulmierzyc. W dniach 17-19 stycznia 1920 r. pułk wziął udział w objęciu przez Polskę przyznanej traktatem wersalskim, części powiatu kępińskiego z Bralinem i Rchtałem.

W końcu stycznia 1920 r. pułk skierowano na front wschodni, w okolice Lidy a później Borysowa.

10 kwietnia 1920 r. mjr St. Thiel został mianowany zastępcą szefa Departamentu I w Ministrestwie Spraw Wojskowych. Jednak na własną prośbę od 3 czerwca 1920 r. objął ponownie 69 Pułk Piechoty i dowodził nim do 10 lipca tegoż roku. Wówczas został dowódcą 33 Brygady Piechoty w składzie 17 DP. Walczył z Rosjanami pod Wilejką, nad Świsłoczą w rejonie Krynki-Kruszyniany i pod modlinem. Wtedy to Naczelny Wódz awansował majora Thiela na pułkownika z dniem 10 kwietnia 1920 r. Za waleczność i udział w walkach na frontach wojny polsko-bolszewickiej został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V kl., czterokrotnie Krzyżem Walecznych a także krzyżem Kawalerskim Legii Honorowej.

Po rozejmie z Rosją Radziecką pułkownik Thiel dowodził 33 Brygadą Piechoty pełniąc obowiązki dowódcy 17 Dywizji Piechoty.

Od 13 grudnia 1921 r. do stycznia 1922 r. był przewodniczącym Komisji Weryfikacyjnej dla oficerów b. Zaboru Pruskiego.

Z wojska odszedł do rezerwy na własną prośbę w dniu 13 maja 1922 r. i powrócił do majątku Doruchów. Brał aktywny udział w życiu politycznym w szeregach Stronnictwa Narodowego. Udzielał się również aktywnie w życiu społecznym: jako prezes Związku Towarzystw Powstańców i Wojaków w Poznaniu, jako prezes Mleczarni Spółdzielczej w Kępnie, jako prezes Rad Nadzorczych Polskiej Spółki Nasionnej w Poznaniu i Zjednoczonych Cukrowni Witaszyce-Zduny. Był radcą Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego.

Uchodząc przed agresją niemiecką we wrześniu 1939 r. przebywał na Podlasiu. W październiku powrócił do Doruchowa i został aresztowany przez Niemców wraz z żoną i trójką dzieci pod zarzutem posiadania i ukrywania broni. Jego syn Kazimierz uniknął aresztowania. Początkowo więziony w Cstrzeszowie został wywieziony do Poznania do Fortu VII. Uniknął nieuchronnego wyroku śmierci w wyniku interwencji generała niemieckiego Waltera von Reichenau, towarzysza broni z okresu I wojny światowej.

W lutym 1940 roku został zwolniony z więzienia i pod zmienionym nazwiskiem jako Stanisław Dąbrowski wyjechał do Generalnej Guberni. Zamieszkał początkowo w sąjówce Florianów pod Kuflowem, potem w Dąbrowce koło Łyr, przyjmując posadę kierownika miejscowej cegielni. Żona jego Maria została aresztowana podczas próby przekroczenia granicy Kzeszy i w 1940 r. zmarła w więziennym szpitalu w Łódzkim obozie pod nazwiskiem Apolonia Falkiewicz.

W Generalnej Guberni płk Stanisław Thiel został członkiem Narodowej Organizacji Wojskowej. W 1942 r. orowiedział się po stronie przeciwników scalenia z Armią Krajową i razem z nimi wszedł w skład Narodowych Sił Zbrojnych. Wówczas powierzono mu dowództwo Inspektoratu Ziemi Zachodnich. Przyjął pseudonim "Irzenysław". Koordynował działalnością Okręgów Poznań, Pomorze, Łódź, Śląsk i Częstochowa. Dowództwo Inspektoratu Ziemi Zachodnich kładło szczególny nacisk na akcję wywiadowczą w samej Kzeszy i na terenach włączonych do Kzeszy. Propegowano powrót ICLSKI nad Bałtyk, Czarę i Nysę. W tym czasie miał także nadzór nad podchorążówką Inspektoratu. Z jego inicjatywy prowadzono kursy policyjne (kręgu Pomors-

kiego. Kursy te przygotowywały organizatorów policji w okresie przejściowym w momencie opuszczania ziem zachodnich przez Niemców. Uzyskał wysoką ocenę Kwatery Głównej NSZ, jako konspirator, szkoleniowiec i doświadczony dowódca.

Stanisław Thiel zmarł nagle 9 października 1943 r. Na widok zmarłej córki Katarzyny w sanatorium w Świdrze doznał wylewu krwi do mózgu i po kilku godzinach zmarł w Warszawie. Ojca i córkę pochowano razem na Cmentarzu Powązkowskim. Z całej rodziny ocalał jedynie najmłodszy syn Kazimierz, dziś wybitny specjalista inżynierii lądowej i wodnej, profesor w Instytucie Budownictwa Wodnego Polskiej Akademii Nauk. 18 listopada 1965 r. najbliższych sprowadził do rodzinnego Doruchowa i umieścił w grobowej kaplicy Thielów na cmentarzu przy kościele parafialnym.

Jak pisze dr Zbigniew Gnat-Łieteska - 1 stycznia 1944 r. płk Stanisław Thiel otrzymał pośmiertnie awans na generała brygady ze starszeństwem 1.IX.1939 r. Informuje o tym lista awansowa nr.2 Załącznik nr.1 do I.1/44 z stycznia 1944 r. W rozkazie ogólnym nr.1 Ldz.19/44 z 1 lutego 1944 r. płk dypl.inż. Tadeusz Kurcysz ps."Mars", "Żegota" pisał m.in.: "Awans sr.przemysławski na Gen.Bryg. został omyłkowo umieszczony na liście awansowej nr.2. Przyznanie mu prawa do wyższego stopnia i awansowanie do tego stopnia w szeregach NSZ ze starszeństwem z dnia 1.IX.1939 r. zostało zatwierdzone na mój wniosek przez Prezydium Tymczasowej Narodowej Rady Politycznej, co podaję do wiadomości."

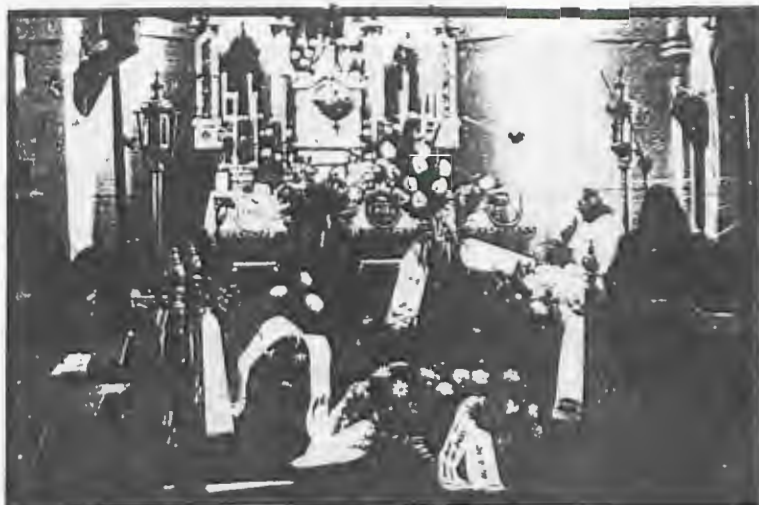
Był jednym z trzech żołnierzy NSZ awansowanych na stopień Generała Broni. Pozostali dwaj to dowódcy NSZ : Tadeusz Kurcysz ps."Mars", "Żegota" i Zygmunt Broniewski ps."Bogucki".

Generał Brygady Stanisław Thiel - jeden z czołowych powstańczych dowódców Wielkopolski, ziemianin z profesji, dowódca z wyboru i przekonany, wielki patriota - był człowiekiem cenionym i znanym w Strzeszowie i regionie ostrzeszowskim. Walczył o niepodległość rodzinnej ziemi, w okresie pokoju pracował dla dobra wolnego kraju, na ziemi wyzwolonej przez ostrzeszowskich powstańców pod jego dowództwem. Za jego zasługi dla ostrzeszowskiej ziemi, Rada Miejska w Strzeszowie nominowała go "HONOROWYM OBYWATELEM MIASTA OSTRZESZÓW".

W latach międzywojennych Stanisław Thiel uczestniczył prawie we wszystkich uroczystościach rocznicowych, okolicznościowych w Cstrzeszowie, w tym również w posłudze ostatniej drogi na cmentarz zaś żony C. w tym mieście.

Na wyżej zamieszczonej fotografii - pogrzeb P.A.W. Wolniakowskiego - prezesa ostrowskiego Gniazda T.W. Gimnazjum "Sokół", urzędnik Stanisław Thiel na progu budynku zmarłego przemawia i żegna wot przybliżyć, mówiąc: "Mój Boże, daj mi siłę i odwagę, aby w imię Twoją i w imię Twoją". W dniu 15 listopada 1914 roku na cmentarzu obywatelskim w Cstrzeszowie około 3.20 osób uczestniczyło w pogrzebie. W składzie: Kępczyński - Poręba - Doruchowski - Grabowski - Mikulski - Siedlicki - Włochowski - Jarzembowski, równocześnie z poczekaniem. W tym dniu w Cstrzeszowie (wówczas powiat Łowicki) było 12 dni. W tym dniu w Cstrzeszowie (wówczas powiat Łowicki) było 12 dni.

Dnia 18 listopada 1965 r.

syn generała prof. Kazimierz Thiel sprowadził ciała najbliższych :

- Stanisława Thiela - ojca
 - Marię Thiel - matkę
 - Katarzynę Thiel - siostrę
- ekshumowanych z Cmentarza na Powązkach w Warszawie i cmentarza w Łodzi - do grobowej rodzinnej kaplicy na cmentarzu w Doruchowie koło Ostrzeszowa.

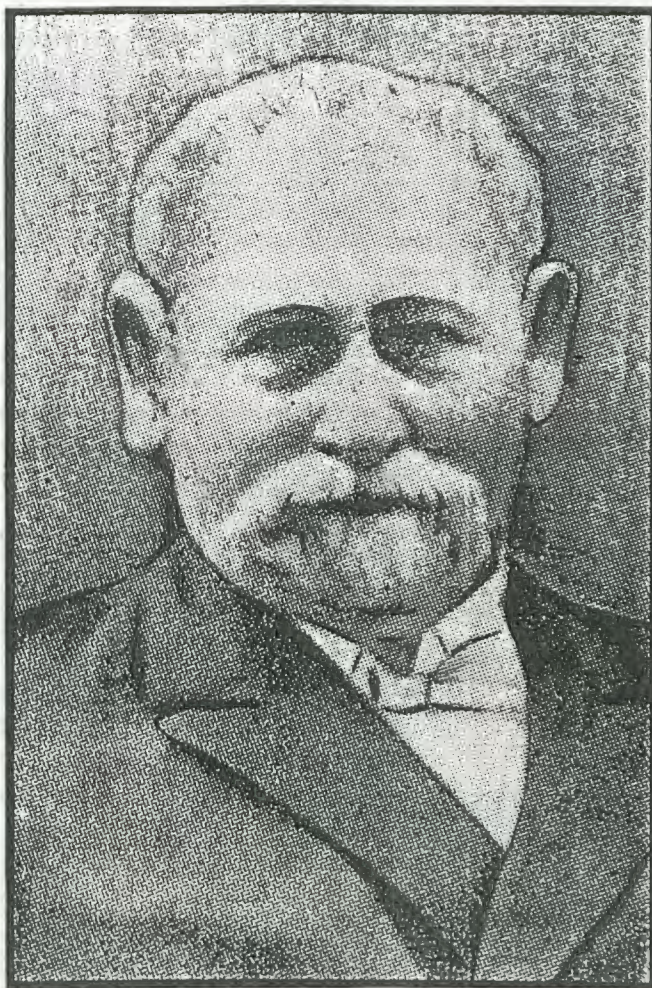
Zdjęcie górne :

ceremonia pogrzebowa w Kościele w Doruchowie.

Zdjęcie dolne : trumny z zwłokami złożonymi w kaplicy grobowej :

- Marii Thiel lat 56
- Katarzyny Thiel lat 3
- Stanisława Thiela lat 62

JAN DIRSKA

Jan Pieterse

JAN DIRSKA

Wprowadził się z rodziny przemysłowca. Jego ojciec Augustyn osiadł w Zalesiu w okolicach Doruchowa około 1850 roku przybywając z Blachowni Śląskiej. Prowadził szeroką działalność przemysłową. Wykupił okoliczne lasy koło Zalesia. Początkowo prowadził wyręb lasu i sprzedaż drewna. Jednocześnie na bazie tego surowca produkował na większą skalę węgiel drzewny. Uruchomił również hutę żelaza. Z żelaza z własnej huty produkował pługi, lemiesz do pługów, garnki żeliwne i różnego rodzaju drobny sprzęt rolniczy.

Syn Augustyna Dirski JAN DIRSKA urodził się 8 stycznia 1854 roku w Zalesiu koło Doruchowa.

- Już w wieku 9 lat jako młody chłopak współdziałał z uczestnikami Powstania Styczniowego w 1863 roku dostarczając powstańcom broń.
- Po śmierci swego ojca Augustyna, już jako dorosły mężczyzna wprowadzony przez ojca w życie przemysłowca i handlowca, osiadł się w Ostrzeszowie wykupując dom przy ul. Kolejowej pod numerem 2. Wykupił żwirownię pod Ostrzeszowem na tzw. Ostrych Górach. Aktywnie uczestniczył w budowie kolei trakcji Poznań - Katowice na odcinku Ostrów Wlkp - Kępno, i potrzebny żwir przy budowie kolei dostarczał z własnej żwirowni.
- Jako kupiec i przemysłowiec z czasem poszerzał zakres i stan posiadania przedsiębiorstw. Zakupił tartak przy ul. Grabowskiej. Był właścicielem a później współwłaścicielem Cegielni przy ul. Wieluńskiej. Uruchomił skład Towarów kolonialnych, żelaza oraz różnych artykułów przemysłowych w Ostrzeszowie przy ul. Kolejowej /narożnik Rynku/.
- Był dobrym i troskliwym ojcem 12 dzieci /11 żyjących przez długie lata/, w tym 7 synów i 4 córki. Synom dał wykształcenie w różnych kierunkach zawodowych, a córki edukowały się w szkołach. Siostry Urszulanek w Kościerzynie i Krakowie.

DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA NA RZECZ MIASTA I REGIONU

Zaangażowanie narodowe, społeczne a przede wszystkim bezinteresowne p. Jana Dirske na rzecz środowiska w którym mieszkał i pracował tj. miasta i regionu Ostrzeszowa, była bardzo wszechstronna i ofiarna. Długa jest lista zasług Jego, którego miasto uhonorowało mianem "Honorowy Obywatel Miasta Ostrzeszowa".

Na podstawie dostępnych mi materiałów bibliograficznych i archiwalnych, wyszczególnię nie wszystkie Jego stanowiska oraz funkcje sprawowane w naszym mieście i regionie :

- Był bardzo aktywnym sponsorującym członkiem Filii Kulturalnego Towarzystwa Pomocy Naukowej im. Karola Marcinkowskiego, która w Ostrzeszowie zaistniała od 1841 roku i liczyła około 100 członków. Filia ta utrzymywała corocznie 5-7 stypendystów na wyższych uczelniach, na których wydawano rocznie około 600 do 1.000 marek.
- Był członkiem Zarządu Spółki Budowlanej "Strzecha" w Ostrzeszowie, którą w czasie zaboru pruskiego reprezentowali Polacy :
 - Jan Dirske
 - Stefan Marweg
 - Wacław Cieplik
- Patronował Towarzystwu Młodzieży Kupieckiej w Ostrzeszowie, będąc jednocześnie przewodniczącym tego Towarzystwa. Na zebraniach tej organizacji polskiej prowadził wykłady z patriotycznym akcentem. Jak zapisano w regionalnym "Przeglądzie Kupieckim" z dnia 23 grudnia 1912 roku - tematy wykładów m.in. to :
 - "O powstaniu listopadowym"
 - "O towarzyskości"
 - "Czytelnie Ludowe"
 - "Piotr Skarga"
 - "Wywłaszczenie"
- w czasie pruskiego zaboru - okresie walki mieszkańców polskiej narodowości z pruską germanizacją i niemiecką kolonizacją, kiedy Rada Miejska składała się z 9 osób w latach 1901-1910 wśród pięciu Radnych Polaków był Jan Dirske.
- Stanął na czele Powiatowej Kadry Ludowej - przekształconą w listopadzie 1918 roku z Tajnego Komitetu Polskiego, którego

biura mieściły się w budynku Banku Ludowego.

- W latach 1910-1913 był Frzewodniczącym Rady Miejskiej w Ostrzeszowie w warunkach politycznego nacisku pruskiego zaborcy.
- W okresie lat 1913-1919 pełnił funkcję członka Rady Miejskiej w Ostrzeszowie.
- Brał udział w Powstaniu Wielkopolskim na południowym froncie na ostrzeszowskiej ziemi, będąc przyjacielem dowódcy ostrzeszowskiego odcinka por. Stanisława Thiele, walcząc z wrogiem nie karabinem, lecz poprzez zaangażowanie organizacyjne i pomoc finansową.
- wiosną 1919 roku po komisarycznym burmistrzu Stefanie Boreczyńskim, objął funkcję burmistrza i sprawował ją w latach 1919-1920. Był zatem pierwszym wybieralnym burmistrzem miasta Ostrzeszowa po odzyskaniu Niepodległości Polski.
- W latach 1924-1928 był Dyrektorem Banku Ludowego w Ostrzeszowie, w najtrudniejszym dla Banku okresie, w czasie wielkiej inflacji i kryzysu gospodarczego Polski w latach międzywojennych.
- Był współinicjatorem budowy Łomnika ku czci Łowców Wielkopolskich i od 1922 r. do 1925 r. należał do składu Honorowego Komitetu Budowy Łomnika, którego przewodniczącym był gen. broni Józef Haller.
- Udziałał się w prawie wszystkich organizacjach, Towarzystwach, Stowarzyszeniach i Związkach na terenie Ostrzeszowa, będąc czynnym, honorowym lub wspierającym członkiem, o czym mówią zachowane jeszcze kroniki poszczególnych organizacji. Dla przykładu podam, że był członkiem wspierającym Chóru Męskiego "Dzwon" w Ostrzeszowie. Jak zanotowano w protokółarzu "Dzwonu" z dnia 13 lipca 1924 r., uczestniczył w uroczystości poświęcenia sztandaru chóru i ofiarował 20 marek w złocie na gwóźdź do sztandaru.
- Patronował lub wspierał wszystkie organizacje młodzieżowe, szczególnie katolickie, tak w okresie pruskiego zaboru, jak również w czasie międzywojennym m.in. :
 - Towarzystwu Młodzieży w Ostrzeszowie" /okres zaboru/
 - Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej" /okres zaboru/
 - Towarzystwu Skautów" okres zaboru i lata powojenne/.
 - i jeszcze wielu innym.....

Za zasługi dla Ostrzeszowa i regionu - miasto nominowało P.Jana Dirsę do tytułu "Honorowy Obywatel Miasta Ostrzeszowa" - jako trzeciego i ostatniego honorowego obywatela w okresie międzywojennym.

O tym fakcie pisała ówczesna prasa. W "Kurierze Poznańskim" pod datą 20 października 1933 roku opublikowano szeroki artykuł, którego w całości poniżej podaję :

" TRZECI OBYWATEL HONOROWY M.OSTRZESZOWA

uczczenie zasług wybitnego i wiernego działacza
narodowego p.Jana Dirsę.

Na ostatnim uroczystym posiedzeniu rady miejskiej i magistratu miasta Ostrzeszowa nastąpiło wręczenie uchwały korporacji miejskich, mianującej znanego i długoletniego działacza narodowego p.Jana Dirsę z Ostrzeszowa honorowym obywatelem miasta Ostrzeszowa.

Posiedzenie korporacji, które poprzedziła msza św., zabrał burmistrz miasta p.F.Seydek, oddając głos przybyłemu z Kępna staroście powiatowemu p.Dąbrowieckiemu, który po podkreśleniu zasług nominata dokonał wręczenia dyplomu z nominacją,

P.Dirska przez zgorą 30 lat pracował bezinteresownie we władzach samorządowych miasta, bądź jako członek rady miejskiej, bądź jako ławnik magistratu, a po odzyskaniu niepodległości, do której nie mało przyczynił się pracą przy powstaniu, powierzyli mu współobywatele urząd burmistrza, który to urząd dłuższy czas z pożytkiem dla miasta sprawował.

Nie było żadnej pracy obywatelsko-społecznej, tak w czasach niewoli, jak i po odzyskaniu niepodległości, w którejby p.Dirska nie brał udziału, inspirował i kierując ją dla dobra i pożytku swoich polskich współobywateli, strzegąc, aby interes narodowy zyskiwał swoje prawa. Żłusnie więc postąpili korporacje miejskie, obdarzając go honorowym obywatelstwem miasta, którą to godność w dowód zasług przyznano dotąd generałowi Hallerowi oraz dowódcy frontu ostrzeszowskiego z czasów powstania pułkownikowi rez. Thielowi z Doruchowa pod Ostrzeszowem.

Dziękując za zaszczytne odznaczenie, podzielił się p.Dirska

szeregiem wspomnień z czasów swojej działalności w korporacjach i wysnuł z 30-letnich doświadczeń na terenie pracy samorządowej wnioski, które m.in. stwierdzają, iż praca w samorządzie jest konieczną szkołą pracy obywatelskiej, w której kształcą się pokolenia na dobrych synów narodu i państwa.

Fodeszły wiek nominata zmusił go do wycofania się z udziału w życiu publicznym, jednakże gorliwie spełnia on nadal obowiązki prezesa Stronnictwa Narodowego na b.pow. ostrzeszowski. "

Bilans		Bilanz	
z dnia 31 grudnia 1913.		per 31. Dezember 1913	
Aktywa Aktiv	Konto		Passiva Passiv
4646 80	- - Udziały — Geschäftsanteile - -	180	
	- - Banki — Banken - -		
	- - Fundus rezerwowy — Reservelonds - -	30 60	
	- - Rezerwa specjalna — Spezialreserve - -	4644 53	
213 73	- - Gotówka — Kassenbestand - -		
	Do dyspozycji Walnego Zebrania —		
	Zur Disposition der Generalversammlung	5 40	
4860 53		4860 53	
Liczba członków:		Mitgliederberechnung:	
W roku 1913 wstąpiło - -	35	Im Jahr 1913 sind beigetreten - -	35
W roku 1913 wystąpiło - -	0	Im Jahre 1913 sind ausgeschieden - -	0
Na rok 1914 przechodzi - -	35	Auf das Jahr 1914 gehen über - -	35
z sumą odpowiedzialności 17.500		mit der Haftungssumme von Mk. 17500.	
Ostrzeszów, dnia 21. kwietnia 1914		Schidberg, den 21. April 1914.	
Strzecha Baugenossenschaft			
Eingetragene Genossenschaft mit beschränkter Haftung.			
J. Dirska.		S. Marweg.	
		W. Cieplik.	

Bilans Spółdzielni Budowlanej "Strzecha" w Ostrzeszowie z 31 grudnia 1913 roku, której członkiem Zarządu był Jan Dirska. Bilans ten ogłoszony drukiem w Przewodniku Katolickim z dnia 24.04.1914 r. podpisany był przez :
Jana Dirskę, Stefana Marwegę i Macława Cieplika.

/Archiwum Instytutowe w Poznaniu Krez.łolicji 2775. r. 354/

Ostrzeszów, dnia 23. XII. 1912 Sprawozdanie z walnego zebrania Tow. Młodz. Kupieckiej w Ostrzeszowie dnia 21. XII. 1912 za czas od 26. XI. 11. do 21. XII. 12. Dzisiejsze walne zebranie zaczęło o godz. trzy kwadranse na jedenastą przewodniczący kol. Dirska w obecności 11 członków, 5 gości i delegata kol. Stanisławskiego, i proponuje na przewodniczącego walnego zebrania p. Adamskiego, do pióra powołany został kol. WL Kluge

Następnie przystąpiono do odczytania protokołu z ostatniego walnego zebrania. Z sprawozdania sekretarza okazuje się, że w roku ubiegłym mieliśmy zebrań 16 zwyczajnych i 1 nadzwyczajne. Na zebraniach tych wygłaszali koledzy, kolejno wykłady i to: kol. Dirska 1. „O powstaniu listopadowym”, 2. „O Towarzystwie”, 3. „Czytelnie ludowe”, 4. „Piotr Skarga”, 5. „Właszczenie” kol. Markiewicz „Zyciorys Adama Mickiewicza”, kol. Fabrowski 1. „O monopolach”, 2. „Targi Lipskie”, kol. Kurczewski „O niektórych pojęciach w fizyce”, p. Donat „Historia Śląska austriackiego”, p. Adamski „Jaki powinien a jaki nie powinien być pomocnik handlowy”, kol. Wróblewski deklamację „Gwiazdy płaczą”, kol. Adamski deklamację „Jeszcze nie zginęła”.

Towarzystwo nasze urządziło w roku ubiegłym dwa przedstawienia amatorskie i to: „Cyganie” Korzeniewskiego w lutym i 17 listopada „Ulani księcia Józefa”. Oprócz tego urządziliśmy w lipcu wycieczkę na „Stępną Niwę”, po której odbyła się skromna zabawa w lokalu p. Deringera. W dalszym ciągu przystąpiono do oboru nowego wydziału, w skład którego weszli kol. A. Skurczewski przewodniczącym, Bol. Romański sekretarzem, WL Orzełkowski skarbnikiem. Zastępcą przewodniczącego o brany został kol. WL Kluge. Uchwalono również urządzać w roku tylko jedną zabawę.

Delegat kol. Stanisławski referował o działalności „Zjednoczenia Młodz. Kupieckiej” i jego towarzystw, wspominał także o wywłaszczeniu. Następnie obmówił sprawę zamykania składów o godz. 8-mej i urządzenia kursa pisowni polskiej. Nad punktami temi wyłoniła się obszerna dyskusja w której zabierali głos: kol. Dirska, kol. Markiewicz, delegat kol. Stanisławski i p. Adamski.

Na tem wyczerpano porządek obrad i przewodniczący walnego zebrania p. Adamski solwował zebranie hasłem „Kupiectwo czeka!”

Bolesław Romański, pisarz.

Informacje o działalności Towarzystwa Młodzieży Kupieckiej, którego patronem i przewodniczącym był p. Jan Dirska.

Artykuł w "Przeglądzie Kupieckim" z dnia 23 grudnia 1912 r.

zaewidencjonowany przez Prezydium Policji Niemieckiej

cenzura pod datą 14.1.1913 r.

/Archiwum Państwowe w Poznaniu Frez. Policji 2775.f.2'5, 239, 3940/

ZAKOŃCZENIE

W okresie międzywojennym w Ostrzeszowie mieszkało, pracowało zawodowo i społecznie dla dobra środowiska, miasta i regionu, wielu znakomitych Obywateli, których nazwiska można wymieniać w liczonym gronie zasłużonych.

Wśród nich, jako reprezentantów tej grupy mieszkańców - miasto uhonorowało trzech Obywateli nadając Im

HONOROWE OBYWATELSTWO

aby pamiętać o Nich zachować dla potomnych.

Stąd moje zaangażowanie w opisanie Ich zasług, przybliżeniu czytelnikom "Zeszytów Ostrzeszowskich" Ich sylwetek, które winny stanowić wzorce dla Ich następców w dzisiejszych czasach i w następnych pokoleniach.

Autor

POSTSCRIPTUM

Wiele dyskusji a nawet sporów prowadzi się w Ostrzeszowie wokół nazewnictwa ulic, niekiedy kontrowersyjnych, wywołujących uśmiechy zdziwienia za ich "nietrzefność".

Przy nadawaniu nowych nazw ulic można a nawet trzeba uczcić zasłużonych Obywateli, którzy tworzyli historię Ostrzeszowa - za Ich ofiarą, pełną poświęceń i wyrzeczeń pracę dla miasta i ziemi ostrzeszowskiej.

Do takich należą : gen. broni Józef Haller, gen. bryg. Stanisław Thiel, Jan Dirska, A.W. Wodniakowski, ks. Redca Michał Ferliński, Stanisław Czernik, Antoni Serbeński i jeszcze wielu, wielu innych - na osiedlu pod nową nazwą "Osiedla Zasłużonych".

32

Z CYKLU: ZESZYTY OSTRZESZOWSKIE

1993